

Interviu cu Vasile Fantaziu (n. 1932 Basarabia deportat la Movila Gâldăului), realizat de Ramona Sas la Timișoara (sediul Asociației Foștilor Deportați în Bărağan), 19 mai 2016.

„Fără credință, omul e o nimica toată”. (V.F)

V.F: Sunt născut în 29 februarie 1932, în comuna Cuhureștii de Sus, Județul Soroca, România Mare, Basarabia. Părinții mei au fost țărani, s-au ocupat cu agricultura, au fost oameni înstăriți în sat. În 1940, când Basarabia a fost răpita de Uniunea Sovietică, noi nu ne-am refugiat. Părinții nu știau cine vor veni și n-am plecat peste Prut, ca să ne refugiem. Am rămas un an acolo, în Basarabia, sub ocupația sovietică. Dar în timpul ăsta, începând din mai, 1940 au început deportările în Siberia, a celor mai înstăriți, a funcționarilor din Basarabia. Tata a fost deportat în Rusia, numai el singur. Mai târziu a fost și familia, dar pe noi nu ne-a luat, el a reușit ca, înainte de a începe războiul, să fugă de sub escorta care îi duceau în Siberia și a venit exact după ce Basarabia a fost eliberată, în 41.

V.F: Școala primară am făcut-o în satul natal, clasa întâia în limba română. În 40, când ne-a ocupat uniunea sovietică am luat-o iară de la clasa întâia, fiindcă am făcut în limba rusă. Deci, am repetat clasa întâia. În 41, când Basarabia a fost eliberată, iar am repetat clasa întâia, fiindcă n-am mai făcut-o în rusă, am făcut-o iar în limba română. Deci, clasa întâia am făcut-o de trei ori, că am făcut 3 ani în limba română. Noi copiii am continuat studiile, am fost 4 frați la familie, doi băieți și două fete. Frații mai mari erau la liceu, eu eram la școala primară, în orașul Chișinău, capitala Basarabiei. Amândoi erau la școala normală, atunci era școala pedagogică, îi spunea școala normală. Amândoi au făcut școala normală.

V.F: În 44, războiul s-a întors, părinții știind ce se va întâmpla cu noi, au lăsat toată averea acolo și ne-am refugiat în țara mamă, în România, în martie 1944. Am plecat cu trenul, noi am prins ultimul tren din comună. Județul Soroca a fost repartizat în județul Gorj, în Oltenia. Acolo tata s-a dus după frații mai mari la Chișinău, ca să-i aducă acasă, dar venind frontul, s-au refugiat și ei. Și eu cu mama și cu sora mică, care era de 7 luni, ne-am refugiat cu un unchi care nu avea copii. Toți eram împrăștiați, ne-am întâlnit după o lună de zile la Târgu Jiu, unde eram cazați la școala normală, toți refugiații din județul Soroca. Pe urmă de la Târgu Jiu ne-a repartizat într-o comună, comuna Polovragi, era atunci plasă, plasa Novaci. Oamenii au fost foarte primitivi, ne-au găzduit un an și ceva, cât am stat acolo. După aceea, părinții au venit în banat. Pe atunci era Guvernul Petru Groza și i-a împrăștiat cu 5 hectare de pământ, în orașul Jimbolia. Părinții au fost oameni pașnici, au muncit pământul, s-au înstărit și aici prin muncă. Dar, în 18 iunie 51 a căzut o mare prăpastie peste familia noastră, că a fost deportată în Bărăgan. Deci, noi am fugit din Basarabia, ca să nu fim deportați în Rusia, în Siberia și ne-a deportat aici, pe motiv că noi suntem basarabeni și am fugit de ruși. În 17 iunie, eu eram la școală la Timișoara, tot la școala pedagogică, atunci se schimbă reforma din învățământ și s-a numit școala pedagogică, nu mai era școala normală. Înainte se chema școala normală de învățători din Timișoara. Este și acum clădirea și liceu acolo, pe Pestalozzi nr.15. Sâmbătă am plecat acasă de la școală și duminică noaptea ne-a ridicat. A bătut în poartă un milițian, cum era atunci miliția și doi ostași de la securitate, atunci era armata pe securitate, grăniceri, infanterie. Țștia erau de la securitate. Părinții au văzut că în timpul săptămânii erau mișcări de trupe, dar nu știam despre ce este vorba, pe urmă s-a auzit că vor să ia anumite familii. **R.S: (Deci se vorbea despre deportări?)**

V.F: Se vorbea în ultimele zile, de ridicări, nu se vorbea de deportări, deportările, noi le-am numit așa... Și noaptea la 3 a bătut la poartă, aveam 19 ani, rețin foarte bine. Tata și cu unchiul cu care locuiam, că locuiam toți împreună, am fugit în grădină. Nici acuma nu știu de ce mama și cu mătușa au început să strige la noi ca să venim. Probabil le amenințaseră... și am ieșit eu cu tata și cu mama și ne-am predat. O spus că, în 3 ore să fim gata, că vin căruțele ca să ne ridice și să ne ducă la gară. Nu ne-o spus despre ce este vorba, nu ne-o spus nimic. Am luat cât am putut, într-o căruță. Tata a avut cai, a avut vaci, a avut animale și, deci, n-am reușit să facem nimic, au rămas acolo în grajd. N-am știut direcția în care plecăm. Am plecat cu trenul de marfă, și nu știam direcția, numai când am ajuns, am ajuns chiar în gara Bărăgan. Alții au fost în alte localități. Acolo ne-a dat jos, erau căruțele din satele vechi care ne-au așteptat acolo, ne-am urcat într-o căruță și ne-a dus în comuna Petroiu, de pe malul Borcei. Și, pe un deal acolo ne-a urcat, după aia s-a numit movila Gâldăului, datorită dealului și, ne-a repartizat la un țăruș, era țărușul cu 422, sub cerul liber. Au spus că aici este locul dumneavoastră, că între timp o să construiți o casă. Materialele erau pregătite deja, erau acolo pe câmp, erau materialele de construcții, scânduri, ca să putem să ne ridicăm o casă. O săptămână, două, am stat sub cerul liber, am făcut acolo niște corturi ca să nu ne ploaie. Până am făcut casa, am făcut bordei în pământ și am stat toți în bordei. Am stat 2 luni, 3 luni că, totuși, casa nu se construiește așa ușor. Și, cam după 4 luni, la sfârșitul lui noiembrie, am terminat casa. Casă din pământ bătut, amestecat cu paie, totuși ne-a dat scânduri. Eu am ajutat foarte mult familia, că erau și copii mici de 2 ani, de 3 ani, de 5 ani. Și atunci i-am ajutat. Și, după 4 luni am făcut casa. S-a ridicat așa din senin un sat, cu 600 de case. Unii au refuzat să facă, dar au fost obligați să facă. După ce am terminat casa, răsărea grâul pe pereți, că era încă umed și așa am stat până s-a uscat. Așa am stat până în al doilea an, în 52.

V.F: Acolo părinții au lucrat la Gostat, de aia ne-au adus acolo, pentru forță de muncă, că erau gospodăriile agricole de stat. Erau foarte mari, aveau 10, 15 mii de hectare în baltă, între Dunăre și Borcea. Și acolo am lucrat, nu ne-a dat voie să mergem la școală. Dar, s-a făcut școală și la noi în sat și în fiecare sat, că au fost 18 sate de deportați. S-a făcut școală, s-a făcut primărie, sediul poliției, tot, prin ajutorul oamenilor. Nu mi-a dat voie să termin liceul. Am lucrat la Gostat ca șef de echipă, așa se spunea: cultura mare, în agricultură. Părinții au lucrat la îndiguri, la fel de fel de munci... mama a stat acasă, ne-a făcut mâncare. Ne-am chinuit 5 ani de zile așa. Asta, în special pentru mine a fost o crimă, din punct de vedere social. În tinerețe, la 19 ani, nu am avut voie să mergem mai mult de 25 de km, deci, am avut o rază de 25 de km. Asta a fost cam 3 ani, după 3 ani ne-au dat mai multă libertate. Depinde și de oameni, de oamenii care au fost la primărie, atunci la sfaturile populare, așa se numeau. În unele sate au fost restricții mai mari, dar în altele nu. În 55, în decembrie, ne-a eliberat prin decretul 6200 și 6100.

R.S: *(Ce relații ați avut cu cei care erau acolo înainte de Dvs.?)*

V.F: Nu aveam voie să ne ducem în satele vechi. Noi eram tineri. În satele vechi se făceau baluri, distracții. La noi au început după 2, 3 ani. Era miliția călare, care controla pe șosea și, nu aveam voie să ne ducem în satele vechi, ca să nu ia ei legătura cu noi. Cu toate că, familiile și noi tineretul ne-am înțeles foarte bine cu oamenii. La început, au fost zvonuri, că suntem coreeni, dar nu, n-am avut probleme cu oamenii. Au fost foarte primitivi, ne-au și ajutat din satele vechi. Dar, n-am avut voie decât să trecem cu bacul în baltă, unde lucram și înapoi. Aveam un traseu și nu aveam voie să mergem în alte locuri. În caz că te prindea că ai părăsit zona, te ducea la Canal. S-a făcut Canalul Dunărea Marea Neagră atuncea, tot prin deținuți politici. Și pe cei de la

noi, care nu respectau legea – că n-ai voie să părăsești mai mult de 25 de km - îi duceau la canal și acolo îi condamna 2, 3 ani.

R.S: *(Cum era vremea acolo, cum v-o mai amintiți?)*

V.F: Vremea a fost, chiar în '53 a fost o iarnă foarte grea, zăpada peste 2 metri și ceva. Când ne-am trezit dimineața, ușile și geamurile erau acoperite, nu se vedea nimic. Și era vântul ăsta, crivățul, care bătea foarte tare acolo. Rădeam, totuși, la vârsta noastră, la 19 ani, rădeam de ciulinii Bărăganului, că erau pline câmpurile de ei și când bătea vântul îi ducea peste tot. N-am avut apă, beam apă din Borcea. Aduceam apă cu gălețile, atunci nu erau bidoane. Și fără să fie filtrată. Tata o fierbea și atunci beam, o lăsam să se răcească și beam. Dar aduceam apa din Borcea. Pe urmă s-a făcut o fântână. După 5, 6 ani după ce am fost eliberați, toate satele le-au distrus, ca să șteargă urma. Să nu vadă oamenii că am fost acolo. Puteau să le lase și pentru cei săraci, au distrus toate satele. Au rămas doar câteva, au rămas foarte mulți basarabeni, că n-aveau unde să se ducă, au rămas macedoneni, bucovineni. Era comuna Dâlga care era aproape și de gară. Noi aveam de la Petroiu, de la movila Gâldău unde am fost, aveam 30 de km, la Bărăgan aveam 15 km de la gară, dar la Fetești sau la Călărași aveam 30. În schimb la Dâlga, satul este de aproape de gară, la 1 km jumate. Și mai există și acuma, s-au construit alte acoperișuri de țiglă, atunci casele le-am acoperit cu paie sau cu stuf... așa a fost acolo.

R.S: *(Pe timpul deportării, familia a fost despărțită, ați pierdut pe cineva din membrii familiei?)*

V.F: Da, a fost despărțită, de frații mai mari. Am avut un frate mai mare: Fantaziu Constantin, care era student la silvicultură. Atuncea facultatea de silvicultură

era la Câmpu Lung Moldovenesc și pe el nu l-a luat, că nu o fost acasă. Iar sora mare era profesoară lângă Pitești, în orașul Costești și nici pe ea nu o luat-o. Numai pe mine, pe sora mică, părinții și pe unchi, că am locuit împreună. În '56, fratele era inginer silvic, la Timișoara și am reușit să vin la el aici. Și aici el m-a ajutat. Am terminat liceul la zi. Școala pedagogică am terminat-o la zi, ultimii doi ani nu-i făcusem, numai 2 ani am făcut. Când am venit aici, m-am dus la școală. Doamna secretară mă cunoștea, profesorii erau alții, directorul la fel. Doamna secretară Moga era. M-am dus la doamna secretară și i-am spus că am fost elevul lor și că aș vrea să continui la zi, că am întrerupt 6 ani studiile. M-a trimis la tovarășul director, care era tovarășul profesor de limba română, Mihalache. Și m-am dus la el și i-am spus povestea, ce am pățit. Și mi-a spus că trebuie să mă duc la regiune, la secția de învățământ să cer dispensie de vârstă, pentru că, „dumneata ești mai mare cu 6 ani”. Și zic: cine-mi dă mie dispensie de vârstă, când aude că am fost în Bărăgan?... Că asta a fost o pată pentru cei care au fost deportați, au fost chinuți, nu au fost primiți la licee, la facultăți. Mi-a zis că nu se poate altfel. M-am dus înapoi la doamna secretară, care a fost o doamnă și, i-am spus... M-a luat de mână, ca pe un copil, și m-a dus la director și i-a spus că Fantaziul a fost elevul nostru. Atunci școlile pedagogice aveau ferme, eu am lucrat la fermă în fiecare an. Și îi spune că a fost disciplinat, nu a avut abateri, a stat la internat – înscrie-l. Deci, asta înseamnă un om. Să spună un cuvânt bun... Deci, chiar dacă nu se putea, s-a putut. Și m-a înscris la zi, am terminat în '68 și colegii, dacă eram mai mare îmi ziceau *Ceacea*. Am fost 40 în clasă, m-au primit cu respect, mă respectau că sunt mai mare ca ei. În '68 am reușit să termin liceul, după 7 ani. Am avut voință. Apoi am terminat facultatea, am fost un om foarte muncitor. Directorul de la liceul pedagogic m-a oprit pedagog și așa mi-am început activitatea didactică. Pe urmă mi-am făcut facultatea, prin muncă am fost promovat. Imediat am

primit catedră, am terminat facultatea de Educație Fizică din Timișoara. Am fost, nu la multe școli dar, am fost la școala Generală 4, unde era un director care aprecia munca foarte mult. Apoi am fost transferat la școala Generala 18 din Dacia și, de acolo la școala Generală 24, care atunci s-a înființat în '76 și m-a numit director adjunct. Școala 24 era în construcție, am contribuit la construirea mai departe a școlii, am terminat-o, împreună cu colectivul cadrelor didactice, care a ajuns la 80 de cadre didactice. Școala Generală 24, care a fost o școală fruntașă pe oraș, pe județ, care este în Dacia. Am fost onorat și invitat la toate aniversările de la școală. Eu cu o colegă am fost primii directori ai școlii. De acolo, de la 24 m-am pensionat. Din '90, după Revoluție, de la înființarea asociației eu sunt secretarul asociației. Sunt cel vechi membru al asociației...

R.S: *(Atunci când ați fost eliberat, ați vrut să veniți direct aici în Timișoara?)*

V.F: Aici am vrut direct, că era și fratele. Am avut voință să termin și să devin profesor. Din familie, frații au fost profesori. Sora mare a fost profesoară de română, fratele a fost inginer silvic, sora mică, care mai trăiește și acum, a fost profesoară de geografie. Noi ne-am luptat pentru asociație.

R.S: *(Pe parcursul șederii în Bărăgan, aveți o amintire care v-a marcat în vreun fel, sau vreo amintire plăcută?)*

V.F: Din timpul deportării, plăcută a fost că, am muncit și că am reușit să trecem de neazuri. Dar, cea mai grea este când am fost aruncați pe câmp. La 19 ani, mama zicea că să mă facă popă, tata zicea că să mă facă doctor. Și am ajuns aruncat în câmp. Nici pe un animal nu poți să arunci, că ți-e milă; acum îl ține în casă animalul. Pe noi ca oameni, ne-au aruncat pe câmp, sub cerul liber. Asta a fost o crimă omenească, nici nu pot să-mi explic de ce s-a procedat așa. În timpul ăsta de 26 de

ani, am avut mari realizări aici la asociație. Am făcut ca oamenii să cunoască ce a fost deportarea. Să cunoască și cei tineri și cei mai în vârstă.

R.S: *(Credeți în Dumnezeu?)*

V.F: Da, am crezut în Dumnezeu. Așa am fost educați din familie, de mici copii. Am avut respectul față de om, am avut un respect față de biserică. Învățătorul din comună și părintele din comună erau oameni respectați. Eu am avut respect față de biserică, față de om.

R.S: *(Considerați că acest lucru v-a ajutat pe parcursul șederii Dvs. acolo?)*

V.F: Da, foarte mult. Da, da, foarte mult. Noi spuneam când eram copii, în fiecare dimineață rugăciunea, seara, înainte de masă spuneam rugăciunea, așa am fost educați. Fără credință, omul e o nimica toată. Bineînțeles, sunt și alte probleme dar, totuși, să ai o idee...că este o vorbă: „n-are nici un Dumnezeu”... Asta din familie ne-a învățat, mergeam la biserică, de mic copil. Fără Dumnezeu, nu se putea face nimic. Eu zic că totuși să ai o idee așa că, te pedepsește cineva, că dacă ești liber și faci după capul tău nu...

R.S: *(Cât timp ați stat acolo, ați reușit să păstrați obiceiurile de sărbători, de Crăciun sau de Paște?)*

V.F: Da, da, s-au respectat obiceiurile. S-a făcut o biserică într-o casă. Aveam și preoți deportați. La fel și la școală învățătorii erau din sate vecine, chiar dacă nu aveau pregătire ca învățător îi puneau pe cei care au avut un liceu. Ne-a dat voie să facem biserici în fiecare sat nou.

R.S: *(Au existat momente de neîncredere referitoare la vecinii de sat?)*

V.S: Nu am avut fiindcă toți au fost uniți. Am fost uniți și ne-am ajutat unii pe alții. De exemplu, au fost invalizi, deportați invalizi, oameni în vârstă de 85-90 de ani,

noi tineretul i-am ajutat. Le aduceam apă de la Borcea, Borcea era totuși la o distanță de 700 de metri.

R.S: *(Ați avut acces la asistența medicală?)*

V.S: La început mai rău a fost, dar, cu timpul totuși, ne-a ajutat. Noi am făcut dispensar. Și medicii erau tot din deportați. Dar nu am avut medicamente, foarte greu a fost...nu-mi amintesc ca să vină salvarea, nici nu erau salvări atunci... dar, ca să interneze la spital, nu, nu. Cum se spune: „mureau cu zile” acolo în casele făcute din pământ bătut.

R.S: *(Ați avut probleme de sănătate sau vreun membru al familiei a avut probleme de sănătate?)*

V.S: Da, mama a avut probleme de sănătate. A avut cu inima, tensiune și a murit acolo la Bărăgan. Asta a fost cel mai dureros, acolo am pierdut-o, în 55. În anul în care ne-a eliberat. În loc să se bucure de libertate, a avut tensiunea mare, nu a avut medicamente, nu erau medicamente ca acum.

R.S: *(Puteați să corespundați cu membrii familiei? Primeați scrisori, pachete?)*

V.F: Da, fiindcă am avut acces, că mergeam și depuneam scrisorile și, ca să ajungă mai precis, le puneam în cutia poștală, jos, în satul vechi. Primeam corespondență, dar, bineînțeles, era controlată, verificată, toată corespondența. Primeam plicurile deschise. Pachete nu am primit, dar ne aducea sora mai mare, care era profesoară, ea venea la noi... Era accesul dat, ne mai aducea, dar nu aveam nevoie, că tata muncea, eu munceam, ne aprovizionam. Dar cei care erau invalizi, mai în vârstă primeau de la rude.

R.S: *(Când ați venit în Timișoara cum ați fost primit?)*

V.F: Eu am fost primit oriunde, nu m-am lăudat că am fost deportat. Nu am spus la nimeni și, nimeni nu a știut că eu am fost deportat. Chiar în învățământ. În învățământ era foarte strict. Și n-am povestit la nimeni că am fost deportat și asta a făcut foarte mult. Am avut profesori la școală și după revoluție, când s-a înființat fundația am dat ochii cu ei, am rămas și eu și ei, că noi am fost deportați. Deci nu s-a știut unul de altul. Unii s-au lăudat, noi nu. De exemplu, la școală unde am fost director, 6 cadre didactice au fost deportate și n-am știut unul de altul. Sau am avut copii la școală, din familii deportate. Și, asta a fost într-un fel bine că, alții care s-au lăudat, au spus, au avut greutăți și la serviciu și la școală.

R.S: *(Ce vă mai amintiți despre drumul deportării la Bărăgan?)*

V.F: Când ne-am refugiat din Basarabia, acum vreau să vă fac o comparație; la fiecare gară era Crucea Roșie, ne dădea ceai, ne dădea pâine. Asta a fost când ne-am refugiat din Basarabia, în 44. În schimb aicea, am fost cu arma la spate. La ușa vagonului erau doi soldați, au fost foarte stricți. Când am ajuns la Târgu Jiu, îmi amintesc că eram totuși copil, aveam 12 ani, Crucea Roșie ne-a ajutat foarte mult. Dar acum când ne-au deportat, foarte strict, n-aveam voie să ieșim...

R.S: *(Vi se vorbea doar în română? Ce profesii aveau cei deportați?)*

V.F: Da, în română, ei erau români, soldați români, milițieni români. Da, nu au fost ruși sau alții. Români de-ai noștri. Dar probabil că nici ei nu au fost vinovați, fiindcă așa era ordinul, așa au primit ordin. Și în armată nu se discută, se execută. Acolo erau țărani înstăriți care se numeau chiaburi, doctori, profesori, contabili, ingineri. De toate profesiile. Nu trebuia să fi chiabur sau să fi înstărit, dacă ai fost funcționar public și ai fost rău văzut, că aveai alte atitudini față de regim. Atuncea începuse să se facă colectivele la noi și unii nu au vrut să dea să lucreze pământul împreună, și atuncea au fost pe listele respective. Sau cei care au vorbit urât despre

regim, erau urmăriți. Sau nemții de aicea de la noi, șvabii, din cauza că au fost foarte bogați, au fost expropriați în 45 și în 51 au fost deportați. Sau care au avut rude în străinătate, și ăștia au fost deportați. Dacă ai avut rude în străinătate ai fost un om periculos. Dacă ai avut în Germania sau în America, da.

R.S: *(Cine credeți că a avut cel mai mare rol în evoluția Dvs.? Ați avut susținerea părinților?)*

V.F: Am avut susținere și din partea părinților. Tata a fost un om muncitor, a avut 8 frați și, el n-a putut să învețe la școală, decât 4 clase. Tata a ținut foarte mult ca, copiii lui să învețe și să studieze. Și, noi l-am respectat, prin câte am trecut și, totuși, am reușit. Deci prin muncă, numai prin muncă am reușit și prin respect. Am respectat orice om. Oamenii au văzut asta... Colegii și profesorii au văzut asta... ăștia mici și profesorii mă respectau, unii mă cunoșteau. Mă respectau mai mult decât pe cei mai mici, pentru că eram mai în vârstă. Au văzut că vreau să devin om adevărat. M-au ajutat în timpul orelor, făceau ore suplimentare cu mine. Fiindcă după 7 ani de zile să întrerupi și totuși, să ai voința asta să termini...m-au ajutat. Au văzut profesorii că am voința asta, că vreau să devin cineva. Numai prin muncă, fără muncă nu se poate face nimic. Și am reușit. M-am luptat cu toți care îmi puneau piedici, dar am respectat. Nu, n-am jignit pe nimeni, n-am făcut rău, că în viață asta e: să-ți vezi de treabă și să muncești și să respecti pe cel mai în vârstă. Și acum mă întâlnesc cu foștii elevi, cu toate că, am fost până la 8 clase, dar am foști elevi doctori. Eu i-am respectat și, ei acum mă respectă așa ca om și ca fostul lor profesor. Acum am avut o întâlnire de 35 de ani, cu foștii mei elevi de până la clasa a 8 a. Și mă invită, unii își amintesc foarte mult de noi. Nimeni nu crede că am trecut prin toate astea și de aia am harta din 38 a României Mari, și aicea mă uit unde m-am născut, Soroca.

